

ÖPPNA VÄGGAR

FÖR FRÄMJANDE AV
KULTUR OCH DEMOKRATI

YASH

Snösätra (2014)

Fotograf: Hugo Röjgård

INLEDNING

En öppen vägg är en yta där vem som helst får skriva eller rita vad hen vill. En öppen vägg kan brukas av många, men det finns idag vissa kulturella uttryck som lider större brist på ytor att uttrycka sig på än andra. Graffiti och gatukonst är konstformer som på många platser runt om i Sverige idag saknar en yta att existera på, detta trots att graffiti brukar kallas för världens största konströrelse.

Trots graffitiens stora popularitet och att den nu funnits i Sverige i mer än 30 år saknas det ofta kunskap och insikter om denna konstform. Graffiti och gatukonst bör behandlas och ges samma utrymme som andra konstformer, och hur detta kan gå till är vad denna skrift vill ge förslag på.

Monsterarenor, gallerior, bostäder och vägar har blivit synonymt med att "skapa en stad". Men en attraktiv stad måste inkludera och bejaka invånarnas önskemål och klappande hjärtan för staden. Att ta vara på det småskaliga och lokala, bejaka mångfalden och tillåta olika typer av uttryck tror vi är en förutsättning för att vara en attraktiv stad i

framtiden. Om man verkligen vill främja kreativitet och innovation är det svårt att samtidigt bestämma vilka verktyg som ska användas för detta främjande.

Vid en öppen vägg kan människor mötas och uttrycka sig på sätt som annars inte har någon självklar plats i det offentliga samtalet. Det är en kontaktyta mellan unga och vuxna, traditionella konstnärer likväl som graffiti målare kan stå sida vid sida och skapa med allmänheten som publik. Det finns väldigt många människor som aldrig besöker museer eller konsthallar som genom öppna väggar får en helt ny möjlighet att ta del av och inspireras av konstnärliga uttryck.

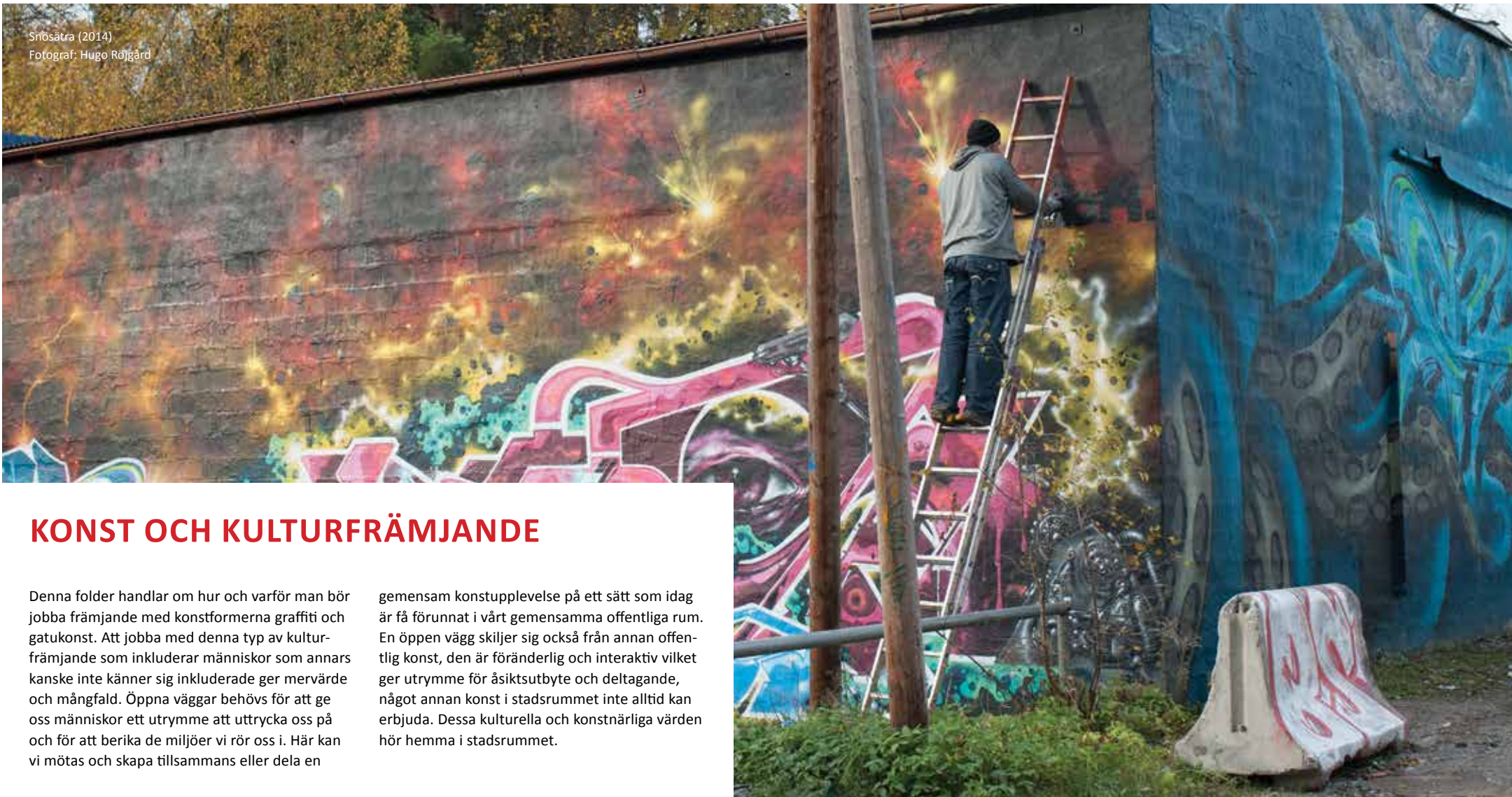
Med Öppna väggar – för främjande av kultur och demokrati vill vi bidra med goda råd och exempel som kan hjälpa kommuner och andra att komma igång med arbetet med öppna väggar.

HUGO RÖJGÅRD – GRAFFITIFRÄMJANDET

KARIN LEKBERG – SUBTOPIA

JOHAN KELLOKUMPU – STUDIEFRÄMJANDET

Snösätra (2014)
Fotograf: Hugo Røjgård

KONST OCH KULTURFRÄMJANDE

Denna folder handlar om hur och varför man bör jobba främjande med konstformerna graffiti och gatukonst. Att jobba med denna typ av kulturfrämjande som inkluderar människor som annars kanske inte känner sig inkluderade ger mervärde och mångfald. Öppna väggar behövs för att ge oss människor ett utrymme att uttrycka oss på och för att berika de miljöer vi rör oss i. Här kan vi mötas och skapa tillsammans eller dela en

gemensam konstupplevelse på ett sätt som idag är få förunnat i vårt gemensamma offentliga rum. En öppen vägg skiljer sig också från annan offentlig konst, den är föränderlig och interaktiv vilket ger utrymme för åsiktsutbyte och deltagande, något annan konst i stadsrummet inte alltid kan erbjuda. Dessa kulturella och konstnärliga värden hör hemma i stadsrummet.

VARFÖR EN ÖPPEN VÄGG?

Vad är demokrati? Fundera ett slag. Var inte orolig om du inte kan grundlagarna. Jag har ställt denna fråga många gånger, och även politiker kan bli svarslösa. Det kanske är som det här med fisken och vattnet, vi som lever i demokratin tar den för så givet att vi inte lägger märke till den.

I en demokrati finns något som kallas offentlig plats som framför allt består av städernas gator och torg. Vad är den offentliga platsen till för?

Ha de här två frågorna i bakhuvudet när du läser den här boken.

På den offentliga platsen dyker olika typer av uttryck upp. Vi medborgare i våra kläder och fordon, arkitektur, infrastruktur, reklam. Alla dessa uttryck kommunicerar med oss. De berättar om epoker och stilar och vad bäraren eller upphovspersonen vill säga. De flesta permanenta uttryck, som infrastruktur, arkitektur och reklam skapas av myndigheter och företag. Vi medborgare skapar också uttryck. Vi har vår mötes- och yttrandefrihet, vi kan klä oss, prata och röra oss på de mest olika sätt. Men för den som vill uttrycka sig mer permanent saknas det ofta plats. Ur den bristen har tre olika uttryck vuxit fram.

1. Klotter har funnits i minst ett par tusen år (se till exempel Pompejis ruiner). Det skrivs ofta spontant och handlar inte om hur det står, utan vad som står. Alla ska kunna läsa.

2. Gatukonst kom till Sverige i slutet av 1990-talet, även om det finns tidigare exempel från det politiska

1970-talet. Gatukonst är ofta planerad, estetiken viktig och precis som med klotter ska alla kunna läsa.

3. Graffiti kom hit från New York i mitten av 1980-talet. Precis som i improviserad musik är graffiti ett noga förberett spontant ögonblick. Det viktiga är inte vad som står, utan hur det står. Estetiken, stilen är innehållet. Precis som vissa typer av musik kräver graffiti förkunskap för att kunna förstås, vilket skiljer den från klotter och gatukonst.

Fram till 1990-talet har svenska städer präglats av rätt stökiga offentliga rum. Redan 1891 klagade signatur Husegare i Västmanlands Läns Tidning på att ungdomar "till förströelse hafva, att å husväggar och portar, med kriter och spikar, öfva sig i utförandet af ritkonst ... Vanligt ordningssinne stötes för hufvudet af dessa oordningar och husegarnes kassor få ledsamma ingrepp." Och den som tittar på bilder från 1960-, 70- och 80-talen kommer upptäcka slitna städer med mycket klotter. Utflyttningen från stadskärnor till nybyggda förorter pågick och det lämnade innerstäderna vind för våg.

På 1990-talet blev stadskärnorna attraktiva igen. Det märktes i diskussionen om det offentliga rummet. Begrepp som "snyggt och tryggt" blev en del av kommersialiseringen av svenska städer. Idag trumfar äganderätten alltmer visionen om en plats för allmänheten, samtidigt som privatiseringen av det allmänna blivit allt mer omfattande. Sverige har kanske inte riktigt gått så långt som den norske

journalisten och författaren Øyvind Holen beskriver Oslo: "Privat rikedom och offentlig fattigdom", men under snart tjugo år har många svenska städer definitivt rört sig i den riktningen.

Graffiti och gatukonst har blivit en av de tydligaste konfliktytorna mellan det privata och det offentliga. Samtidigt har konflikten blivit alltmer komplicerad.

Att nolltolerans inte fungerar är lätt att konstatera. Hade den gjort det hade graffiti och gatukonst inte funnits längre. Att dessa uttryck tvärtom har överlevt, anpassat sig och till och med vuxit säger något om de oerhört starka drivkrafter

de kanaliserar. Gatukonst och graffiti är troligen världens största konströrelser. Varför väljer människor att uttrycka sig på offentlig plats? Och hur tillgodoses det behovet?

Graffiti och gatukonst kommunicerar kreativitet, formspråk, attityd, mystik. Uttrycken visar att en stad består av olika röster och viljor. De ger oss medborgare en röst.

Vad är då demokrati? Det finns naturligtvis inget enkelt svar på den frågan. Medborgarens rättigheter är dock något som står i centrum i en demokrati. Inte minst de mänskliga rättigheter vi har inskrivna i våra grundlagar. Några av de viktigaste, yttrandefrihet och mötesfrihet, har vi faktiskt bara på offentlig plats. Det är därför den offentliga

platsen fyller en så viktig funktion i demokratin. Kanske är gatan och torget faktiskt demokratin viktigaste arena?

För hundra år sedan var rösträtten i Sverige begränsad till ålder, kön och förmögenhet. Bara rika män över en viss ålder fick rösta. Med allmän rösträtt blev alla svenska myndiga medborgare lika mycket värda i den parlamentariska processen. Idag

är den visuella yttrandefriheten villkorad på samma sätt som rösträtten var för hundra år sen. Den som har råd kan köpa plats på reklamtavlor i hela Sverige. Den som inte har råd får i de flesta städer inte föra en visuell dialog på offentlig plats.

Vi kan alltså varken kommunicera skriftligt eller bildligt med våra medborgare, politiker eller reklamen.

Det finns de som hävdar att vi lider av ett demokratiskt underskott på offentlig plats. Dialog sägs vara en av demokratin viktigaste delar. Hur kan vi idag föra dialog med dem som köper sig plats på gator och torg? Var kan vi föra den dialogen? För att kunna ta demokrati, dialog och jämlikhet på allvar krävs det platser där också vi medborgare kan uttrycka oss i text och bild. Där vi kan utöva vår visuella yttrandefrihet på samma villkor som den som köper sig plats kan göra. Visuell yttrandefrihet på öppna väggar handlar om demokrati. Det handlar om yttrandefrihet på den för demokratin så viktiga offentliga platsen.

"Graffiti och gatukonst kommunicerar kreativitet, formspråk, attityd, mystik. Uttrycken visar att en stad består av olika röster och viljor."

TOBIAS BARENTHIN LINDBLAD
REDAKTÖR PÅ DOKUMENT PRESS OCH
STYRELSEMEDLEM I GRAFFITIFRÄMJANDET

OLIKA TYPER AV VÄGGAR

Runt om i Sverige och världen finns det en rad av olika typer av det vi kallar för öppna väggar. Dessa väggar kan se olika ut, vissa är byggda för ändamålet och andra är upplåtta befintliga ytor. Öppna väggar kan finnas på olika platser i staden, städer är olika och behöver ses utifrån sina egenheter. Öppna väggar kan också fungera på olika sätt, här följer några exempel på hur.

Helt öppen

Väggen får målas av vem som helst när som helst. Ett exempel på en sådan vägg är P-huset Anna i centrala Malmö.

Bemannad

Väggen, ofta inhägnad, får målas under bestämda tider då värdar, ibland avlönade finns på plats.

Kurerad

Det finns en person eller en grupp som är ansvariga för vad som målas på väggen, den som vill måla visar en skiss och tilldelas en yta att måla på.

Permanent verk

En permanent målning (ofta större) görs på en vägg. Denna kanske byts ut efter ett par år eller inte alls.

IKAROZ
Subtopia (2012)
Fotograf: Hugo Röjgård

Nyköpings graffitivägg (2014)

Fotograf: Hanna Andersson

NYKÖPINGS GRAFFITIVÄGG

Idén att öppna en graffitivägg i Nyköping har varit aktuell till och från i tio år, men 2011 tog arbetet fart på allvar. I en motion, som formulerades med hjälp av lokala målare, kom frågan då upp i Nyköpings ungdomsfullmäktige. Frågan skickades vidare till kommunstyrelsen som antog motionen och gav kultur- och fritidsnämnden uppdraget att utforma graffitiväggen.

Man bildade en samverkansgrupp bestående av tjänstemän från olika kommunförvaltningar (kultur- och fritidsförvaltningen, tekniska divisionen, kommunikationsavdelningen, ungdomsfullmäktige

och Barnkulturcentrum) samt representanter från polisen och aktiva målare (senare GraffitiFrämjandet Nyköping). Gruppen, som leddes av en tjänsteman på kultur- och fritidsnämnden, tog fram ett underlag för väggens placering, ritning, budget och underhåll och skrev en kommunikationsplan och informationstext. Efter att ha antagits i både kultur- och fritidsnämnden och kommunstyrelsen verkställdes planen våren 2013.

GraffitiFrämjandet Nyköping är en förening och en intresseorganisation som bildades i och med öppnandet av Nyköpings graffitivägg i juni 2013.

Föreningens mål är att lyssna till stadens (med omnejd) graffitimålarens intressen och fungera som en länk mellan dem, kommun och myndigheter.

Idag har samverkansgruppen det övergripande ansvaret för Nyköpings graffitivägg samt utvärderingen av den. Det dagliga ansvaret för underhåll och skötsel ligger på Tekniska divisionen. Intresset för graffitiväggen har varit stort, och i en enkät gjord av Nyköpings kommun tycker 94 procent bra om väggen. Genom Barnkulturcentrum har kommunen hållit i olika aktiviteter vid väggen men de flesta organiserade aktiviteter har arrang-

erats av GraffitiFrämjandet Nyköping tillsammans med Studieförbundet Sörmland. (Källa: Kommunikationsavdelningen, Nyköpings kommun.)

”Vi som är aktiva i GraffitiFrämjandet Nyköping har olika bakgrunder och har på olika vägar kommit att engagera oss för graffiti och gatukonst. Vi har samarbete med olika organisationer bland annat Studieförbundet Sörmland för att arrangera olika graffitievent.”

ROBIN RUNDSTRÖM OCH LINN LIDBERG

FAKTA

Väggtyp: Helt öppen.

Storlek: Fyra fristående väggar om 16, 4, 4, 2 meter breda 2,1 meter höga vilket ger totalt 60 meter att måla på.

Material: Betong i moduler (T-stöd).

Sophantering: Kärn avsedda för sprejburkar och annat avfall finns.

Området: Väggar har belysning och bänkar och är placerade bredvid en skateramp och nära ett promenadstråk. Ett stenkast bort ligger bland annat en lekplats och en fotbollsplan.

Subtopia (2012)
Fotograf: Hugo Röjgård

SUBTOPIAS ÖPPNA VÄGG

Idén att bygga en vägg väcktes vid ett möte mellan Subtopia och GraffitiFrämjandet Riks, 2012. För att skapa en graffiti vägg sökte man stipendiet Drömdeg på 10 000 kronor, från Botkyrka kommun. Projektet beviljades stipendiet och kommunen kom också att bidra med ytterligare 15 000 kronor via Alby områdesgrupp. Dessutom fick man donationer från privatpersoner. Sommaren 2012 invigdes väggen med inbjudna konstnärer, musik och workshops och den besöktes under de första sex månaderna av

över tusen personer.

Väggen står på ett inhägnat område och hålls öppen av väggvärdar. Sedan hösten 2014 får dessa värdar betalt, detta sköts via Subtopias fastighetsavdelning och finansieras av Subtopia och Studieförbundet. Genom bemanningen finns här alltid hjälp att få för nybörjare och förbipasserande har någon att ställa frågor till om väggen. Kommunikation i olika former har varit av största vikt för att få detta projekt att fungera på ett bra sätt. Till

invigningen bjöds till exempel representanter för de båda politiska blocken in samt närpolis och lokala organisationer.

Informationsarbetet via hemsidor och sociala medier gällande öppettider och förhållningsregler har varit en viktig del för att undvika missförstånd. Via Instagram kan man även följa väggens olika skepnader.

Sedan 2014 finns också Lilla Subtopiaväggen. Den är en cirka 30 meter lång öppen vägg byggd i ply-

wood som fästs i ett metallräcke. Lilla Subtopiaväggen är obemannad och är öppen alla dagar året om. Väggen drivs av Subtopia, som också har en samling permanenta målningar i ett utomhusgalleri kring sina byggnader.

Enligt Botkyrka kommun har arbetet med öppna väggar bidragit till att man haft 250 000 kronor lägre saneringskostnader än tidigare. (Källa: Willy Viitala (M), *Graffiti vägg i Botkyrka har minskat klottret*, SR P4 Stockholm, 2014-04-10.)

MAD C

Subtopia (2013)

Fotograf: Hugo Röjgård

FAKTA

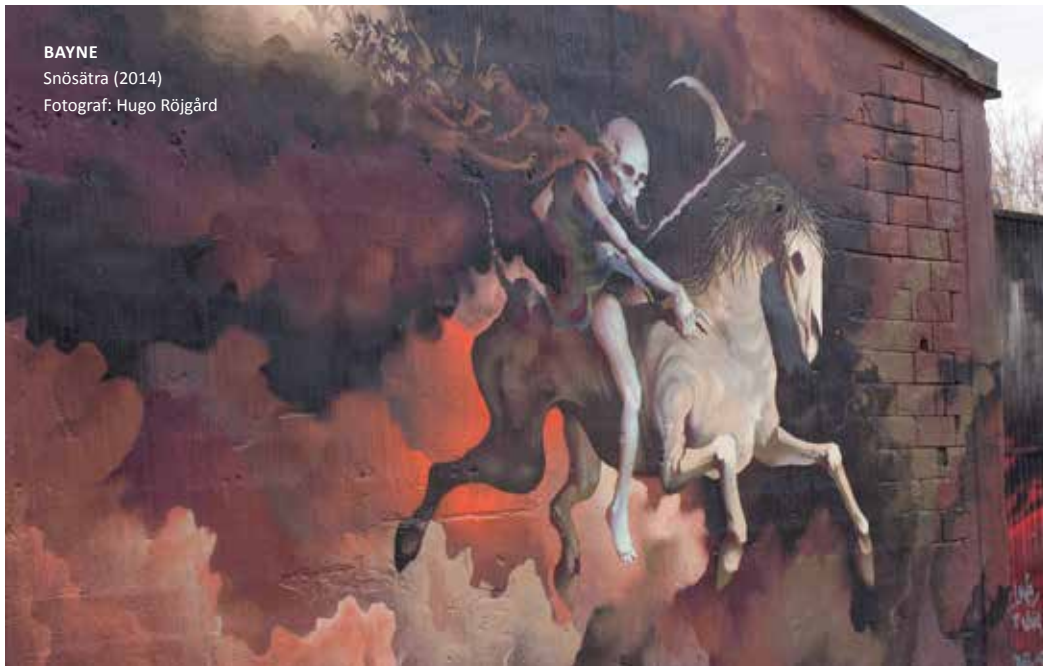
Väggtyp: Bemannad med avlönade värdar.

Storlek: 70 x 2,4 meter.

Material: Träkonstruktion med plywoodsivor, förankrad i marken.

Sophantering: Kärn avsedda för sprejburkar samt annat avfall finns. Subtopia står för kostnaderna för dessa.

Området: Kulturklustret Subtopia ligger i Stockholmsförorten Alby i Botkyrka kommun. Väggen ligger i anslutning till (6 meter ifrån) en hangarbyggnad som används för konserter, cirkusföreställningar etc.

BAYNE
Snösättra (2014)
Fotograf: Hugo Röjgård

BUSO
Snösättra (2014)
Fotograf: Hugo Röjgård

SNÖSÄTRA INDUSTRIOMRÅDE

Snösättra industriområde ligger i Rågsved i Stockholm. Sedan juli 2014 har platsen blivit ett konstcentrum för graffiti och gatukonst med flera hundra besökare varje vecka. Det hela samordnas av Daniel Rohlin som inspirerats av det legendariska området 5 Pointz i New York (som tyvärr inte finns kvar längre) som länge var graffiti världens mecka. I Snösättra strävar man efter att ha högsta möjliga kvalitet på målningarna och besökaren ska känna sig välkomna och inbjuden att förstå.

Det började med att Daniel och ett par vänner fick tillåtelse att måla en vägg i området. Till en början var närliggande fastighetsägare skeptiska, men när de såg resultatet ville också de få sina fasader målade. Initiativet spred sig och idag pryds näst intill alla väggar av målningar. I takt med att besökartalet av barnfamiljer, pensionärer och skolklasser vuxit har också fastighetsägarnas stolthet gjort det. Så har det inte alltid sett ut.

Snösättra var tidigare en ökad plats med dåligt

rykte. Polisen stoppade bilar här på rutin och tung kriminalitet präglade området. Idag är det inte längre så. Fastighetsägarna vittnar om att problemen i Snösättra har minskat. Och polisen, vars uttryckningsstatistik till området har minskat kraftigt, gläds också åt initiativet.

Daniel har en dialog med alla fastighetsägare och bestämmer vem som får måla vad på vilken plats. Vill man göra en målning tar man kontakt med honom och visar referensbilder, kan man producera en bild

som håller hög kvalitet blir man tilldelad en yta. I början väckte det viss irritation hos dem som inte fick måla, men idag accepteras det och motiverar dem att utvecklas och bli bättre.

"Det har alltid funnits baksidor att måla på, men det känns kul att ha varit med och skapat en framsida."

DANIEL ROHLIN

PUPPET INDUSTRIES
Snösättra (2014)
Fotograf: Hugo Røjgård

FAKTA

Väggtyp: Kurerad.

Storlek: 500 meter gata med väggar på båda sidor.

Material: Puts, tegel, korrigerad plåt, plåtdörrar.

HÄRNÖSANDS GATUKONSTVECKA

Gatukonstveckan är något av en folkfest i Härnösand. Under veckan bjuds allmänheten in till workshops, föreläsningar och utställningar. Det som kanske uppmärksammats mest är de stora permanenta muralmålningar som inbjudna konstnärer har uppfört på husväggar i staden.

Gatukonstveckan anordnas av Graffitifrämjandet Härnösand med stöd av kommunen, och samarbetet med kulturförvaltningen och kommunens stadsarkitekter (som beviljat bygglov för de permanenta väggmålningarna) har varit särskilt viktigt. Även stadens konsthall, bibliotek och folkhögskola har ställt upp, både med lokaler och ekonomiska bidrag. Gatukonstveckan och andra arrangemang sker också tillsammans med Härnösands fria kulturförening, som är en progressiv kraft i staden.

Allt började med ett nedröstat medborgarförslag. I det hade man föreslagit att kommunen skulle inrätta en öppen vägg där alla kunde måla, men fick nej med hänvisning till att intresset för graffiti i Härnösand var för lågt. En grupp människor beslöt sig för att motbevisa det. De visste att det fanns ett stort intresse för graffiti i Härnösand. Snart därefter bildades Graffitifrämjandet Härnösand.

Än finns det ingen öppen vägg att måla på i Härnösand, men Graffitifrämjandet Härnösand tror att man med Gatukonstveckan lagt en bra grund för fortsatta samtal med kommunen och en väg framåt i frågan om en öppen vägg i staden.

ELMO
Härnösand (2014)
Fotograf: Lasse Näsström

”Att den första gatukonstveckan blev så lyckad handlade nog framför allt om att vi haft turen att kunna boka några stora namn som drog publik och intresse från media. Carolina Falkholts

”muralmålning, som kom till under den första veckan, används idag av kommunen som exempel på Härnösands starka kulturutbud.”

ALVEOLA ÄMTLING

”Något som vi i alla fall redan lyckats med är att skapa en mer positiv bild hos allmänheten i Härnösand av vad graffiti och gatukonst är.”

ALVEOLA ÄMTLING

CAROLINA FALKHOLT
Härnösand (2013)
Fotograf: Lasse Näsström

FAKTA

Väggtyp: Permanent verk.

Storlek: 12 x 16 meter.

Material: Puts.

Området: Carolina Falkholts målning är gjord på ett bostadshus i ett område som präglas av äldre bebyggelse i trä och tegel samt småskalig verkstadsindustri.

8 VANLIGA MYTER OM GRAFFITI OCH GATUKONST

Öppna väggar leder till ökad skadegörelse

Enligt Brottsförebyggande rådet (Brå) finns det ingen forskning om detta, så det går inte att hänvisa till någon sådan. På platser där man har öppna väggar och har jobbat med dessa på ett aktivt och seriöst sätt vittnar utvärderingar att dessa inte lett till ökad skadegörelse. Ett exempel är Botkyrka kommun som uppgett att man haft minskade kostnader för sanering sedan en öppen vägg uppfördes. (Källa: SR P4 Stockholm, Graffitivägg i Botkyrka har minskat klottret, 2014-04-10.)

I Helsingfors har man haft öppna väggar sedan 2008 och har idag över en kilometer laglig yta för allmänheten att måla på. 2012 skrev Paavo Arhinmäki, dåvarande kultur- och idrottsminister att "Andelen graffiti och tags på förbjudna ställen har inte ökat, utan tvärt om minskat på ett iögonfallande sätt.". (Källa: Jacob Kimvall, *Noll Tolerans – Kampen mot graffiti*, 2012.)

Betongen förstörs om man målar på den med sprayfärg

Det går inte att säga att sprayfärg är skadligt för betongväggar per se. Många av Sveriges öppna väggar är just betongväggar. Sprayfärg kan många gånger hjälpa till att skydda betongen. Men för att få svar på specifika frågor bör man vända sig till betongexperter, till exempel har branschtidningen Betong en frågefunktion på sin hemsida, www.betong.se.

Öppna väggar används för att "öva på" för att sedan måla olagligt

Likt en fotbollsplan används denna så väl för träning som för match. Självklart kan man vid en öppen vägg öva sig för att bli bättre på att måla, att det i sin tur skulle leda till olagligt målning saknar stöd i forskning.

Graffiti skapar otrygghet

Det finns inga vetenskapliga studier som styrker påståendet att graffiti gör ett område otryggare. I Snösåtra vittnar fastighetsägarna tvärtom om ett lyft för området genom konsten eftersom platsen numera är befolkad istället för öde många tider på dygnet. Under 2015 kommer huvudstäderna i alla de nordiska länderna, även Stockholm, att ha öppna väggar. Det finns även fungerande öppna väggar i en lång rad svenska städer, till exempel i Malmö, Göteborg och Norrköping. Dessa platser bjuder in till nya möten och leder till att en konstform som kanske tidigare varit främmande för människor inte längre behöver vara det.

De som målar med sprayfärg stjäl färgen

Detta är inget som graffitibutiker upplever som ett problem idag. Idag finns det en uppsjö av relativt billiga färger som är speciellt framtagna för att måla graffiti med och de finns lättillgängligt i butiker både fysiskt och på nätet.

MAD C

Subtopia (2013)

Fotograf: Hugo Røjgård

Sprayfärg är ohälsosam för både hälsan och naturen

De flesta sprayfärger är ohälsosamma men det finns skydd i form av gasmask och plasthandskar mot aerosoler. Det är också viktigt att man hanterar tomma sprayburkar på ett ansvarsfullt sätt, som miljöfarligt avfall. Vill man gå det även att måla med icke spraybaserade färger vid en öppen vägg.

När väggen är målad målar man någon annanstans

Anledningen till att ha öppna väggar bör först och främst vara att man vill ge plats åt konst-

närer att utöva sin konst. En öppen vägg är också föränderlig vilket betyder att man på en sådan får måla över varandras målningar. Graffiti eller gatukonst skapas inte i första hand för att bevaras, det betyder alltså att väggen kan målas om och om igen utan problem. Möjligen behövs det fler öppna väggar i olika miljöer för att nå olika typer av publik och locka olika typer av målare.

Unga människor som håller på med graffiti riskerar att bli kriminella

Den som döms för skadegörelse som första brott har en låg riskfaktor att återfalla i brott, enligt Brottsförebyggande.

VIKTIGT ATT TÄNKA PÅ

Olika offentliga platser behöver tas hand om på olika sätt, i en park ska gräset klippas och vid en lekplats behövs det sopkorgar. Här följer några saker som är viktiga att tänka på när man inrättar en öppen vägg. Detta har tagits fram via rapporter och erfarenheter från en lång rad väggar från Umeå till Malmö.

Lokalt engagemang

Utan det är det svårt att veta vad som efterfrågas och därigenom veta hur man kan arbeta med frågan på ett givande sätt. Initialt gäller det att hitta personer som håller på med graffiti eller gatukonst för att låta dem ingå i en samverkansgrupp. Kring välfungerande väggar finns det ofta en grupp, ett lokalt graffiti-främjande eller andra, som tillsammans med kommun eller någon annan aktör ser till att väggen aktiveras och sköts om.

Placering

Det finns exempel på välfungerande väggar som ligger avsides såväl som mitt i en stad, det finns fördelar med båda. Placeras väggen utan en dialog med dem som är tänkta att använda den finns det risk att man inte når bästa resultat. Här är det viktigt att identifiera möjliga platser i samråd med brukarna. Tänk även på att detta kan bli en plats för besökare

att ta del av konsten och inte minst en mötesplats.

Sophantering

Tyvärr är det ingen pant på sprayburkar. Det är därför väldigt viktigt att det finns ändamålsenliga kärl för återvinning i direkt anslutning till väggen. Dessa bör vara förslutna med lås för att inte barn eller illvilliga ska kunna komma åt slattburkar och använda dessa på fel sätt och plats. Då sprayburkar räknas som miljöfarligt avfall bör separat kärl finnas för andra typer av sopor. Vid väggar där sopsortering inte finns, finns en eventuell risk för spridningseffekter och nedskräpning.

Kostnadsexempel hämtat från Subtopias öppna vägg: Under 2014 var väggen öppen för målning vid 31 tillfällen och under dessa besöktes den av cirka 340 personer. Det gav 277 kg miljöfarligt avfall (sprayburkar). Kostnaden för avfallshantering blev 2410 kr ex. moms (8,7 kr/kilo). Personalkostnader är inte inräknade i den summan. (Källa: Subtopia.)

Förhållningsregler

Det är viktigt att vara tydlig med vilka regler som gäller vid väggen. Dels för dem som brukar den men även för boende i området och andra utomstående, så att alla vet vad som gäller och var man får

respektive inte får måla. Reglerna bör utformas på ett respektfullt sätt - inte med hot. Det kan vara bra att placera skyltar på ytor precis bredvid väggen om att det inte är tillåtet att måla där. Vid en del väggar, som Nyköpings graffitivägg, har det målats en del på asfalten framför väggarna. Det här bör man ha i åtanke och föra en dialog om med målarna.

Finansiering

Ofta finns det redan väggar eller ytor som kan upplåtas för målning vilket gör att den enda kostnaden blir sophantering. Men vill man bygga och driva en öppen vägg finns det olika sätt att finansiera den. Ett alternativ är att kommunen, som i fallet med Nyköpings öppna vägg, tar ansvaret för väggens uppförande och drift. Där har man byggt en vägg med så kallade T-stöd som är en relativt billig lösning. Om man som enskild person eller förening behöver bekosta väggen på egen hand kan crowdfunding, eller annan insamlingsform från dem som kommer att använda väggen, vara givande. För unga under 25 år finns det ofta mindre stipendium från kommunen man kan söka för denna typ av projekt, liksom vid bygget av Subtopias öppna vägg i Botkyrka. För ytterligare hjälp kring finansiering och drift av en öppen vägg - kontakta Studieförbundet eller annat studieförbund.

SKIL

Subtopia (2012)

Fotograf: Hugo Røjgård

HUR SKULLE EN ÖPPEN VÄGG SE UT OM DU FICK BESTÄMMA?

Min drömvägg skulle vara placerad på en central plats där hundratals människor går förbi varje dag, till exempel i en park. Det ska inte bara vara en vägg utan flera olika typer av väggar. Det ska finnas en avlång och hög vägg för större produktioner eller samarbeten, en något mindre variant samt en ännu mindre för konstnärer som vill uttrycka sig på egen hand. Materialet ska vara grundad betong på de stora väggarna och tegel på den minsta. Väggarna ska ha belysning så att motiven syns tydligt dygnet runt. Det skulle även passa med en damm med ett vattenfall intill så att man hör vattnet porla medan man målar. Snälla låt denna drömvägg bli verklig!

ADAM ALGOTSSON, APPEAR37

För mig är placeringen av väggen inte viktig, inte heller vilket material den är byggd av. Det kan handla om husväggar, tunnlar, brofundament, kulvertar, vilka väggar som helst. I mitt huvud spelar bara färgen, motivet och sinnesstämningen vid det aktuella tillfället roll. När jag får måla, skapa och uttrycka mig som jag vill känner jag en total frihetskänsla. Att inte ha en vägg att måla på blockerar min och många andras energi och skapandekraft. Ibland uppskattas det, ibland inte, det är fritt fram att måla över. Det är trots allt bara lite färg det handlar om.

MAGNUS WALLSTRÖM, WWW.GATUKONST.SE

Min drömvägg består egentligen av flera väggar som tillsammans bildar ett mobilt "målarhus" som ska kunna monteras ner och upp och transporteras runt i det offentliga rummet. I målarhuset kan människor måla under både sommar- och vintertid, det är ett levande mobilt konstprojekt som erbjuder enskilda individer och grupper att våga ta plats med sitt uttryck. Här sker utbyten mellan generationer och alla får göra sin röst hörd. Drömmen skulle vara att man lade fokus på frågor som rör jämlikhet, jämställdhet och demokrati och att låta folket uttrycka sig genom att skapa en mobil mötesplats för diskussion och kreativa yttringar. Målarhuset kommer finnas där folket finns och öppna upp det slutna offentliga rummet där annars bara ett fåtal får ta plats.

LINA ERIKSSON, LE

LE

Subtopia (2014)
Fotograf: Hugo Røjgård

KAOS, MAD C, BATES
Subtopia (2013)
Fotograf: Hugo Røjgård

APPEAR 37, EDGE
Snösättra (2014)
Fotograf: Hugo Røjgård

VARFÖR STÖDJER VI DETTA?

GraffitiFrämjandet

GraffitiFrämjandet är en riksteaterförening som är partipolitiskt och religiöst obunden. Vi arbetar för att höja graffitiens status som konstnärligt uttryck och för att sprida kunskap om graffiti, gatukonst och närliggande konstnärliga uttryck på lokal, likväl som på nationell och internationell nivå. För att göra det möjligt behövs kontaktytor mellan konstnärer och publik. En kontaktyta kan vara en öppen vägg, något vi tycker att alla svenska städer bör ha. Genom denna skrift vill vi sprida konkreta tips och kunskap om hur vi och andra har arbetat med öppna väggar för att hjälpa andra som står inför uppgiften att främja en av världens största konstströrelser.

StudieFrämjandet

StudieFrämjandet är ett partipolitiskt, religiöst och fackligt obundet studieförbund. I vårt uppdrag och vår värdegrund ingår att möta ungas önskan att utöva och förkovra sig i konst och kultur. Vi utgår från deltagarnas behov av och syn på kultur. Graffiti är en konstform som ofta attraherar unga som inte deltar som kulturutövare i samhällets övriga kulturutbud och StudieFrämjandet vill vara en arena för dem som vill utöva konstformen på ett lagligt sätt. Graffiti är en tillåtande, folklig konstform som ofta ifrågasätter normer och är ett alternativ till konsten inom de etablerade institutionerna. StudieFrämjandet vill bidra till att graffiti ska erkännas som en konstform bland andra.

Vår verksamhet utgår från folkbildningens idé och vi erbjuder allt från studiecirkel och kulturarrangemang till mötesplatser. Ta kontakt med ditt lokala StudieFrämjandekontor och hör efter vilket stöd du kan få - det kan handla om hjälp med att starta en studiecirkel, ordna föreläsningar eller stöd vid arrangemang.

Subtopia

Subtopia är ett kreativt kluster av företag och organisationer som arbetar med konst och kultur. Vårt syfte är att stödja och utveckla nya och goda förutsättningar för de många konstformer som finns representerade hos oss eller som vill etablera sig i klustret.

På så sätt försöker vi göra världen lite bättre.

Vi har märkt att det finns ett intresse och behov av platser som ger utrymme för ny konst på oväntade platser i Sverige. Subtopia har gott om utrymme och vi stödjer alla konstnärliga uttryck, oavsett format. 2012 byggde vi tillsammans med GraffitiFrämjandet en vägg invid Hangaren Subtopia. Vi har även en mindre, öppen vägg och ett växande utomhusgalleri med konstnärer från hela världen. Vi fortsätter att utveckla möjligheterna för konstnärer som arbetar i det offentliga rummet och denna skrift som vi gör tillsammans med GraffitiFrämjandet och StudieFrämjandet, med stöd av European Culture Foundation, är en del av det arbetet.

VIDARE LÄSNING

Det finns en uppsjö av litteratur om konstformerna graffiti och gatukonst. Här följer några lästips som kan vara användbara i ett arbete kring öppna väggar.

Noll Tolerans – Kampen mot graffiti (2012)
av Jacob Kimvall

Sätta färg på staden (2010)
av Kolbjörn Guwallius

Graffitiämjandet.se

Här hittar du ytterligare information och kontaktuppgifter till oss som står bakom denna skrift och andra som på olika sätt jobbar med och har kunskap om öppna väggar i Sverige. Bland annat kan du läsa om hur den öppna väggen i Märsta kom till och fungerar idag och hitta länkar till Street Art Örebro, Artscape och No Limit Borås samt flera av de många graffiti- och gatukonstfestivaler som årligen görs runt om i landet. På hemsidan finns också en lista över öppna väggar i Sverige samt kontaktinformation till lokala graffitiämjanden och eldsjälar.

SAUS, HOLEM
Snösätra (2014)
Fotograf: Hugo Röjgård

ERSE

(2013)

Fotograf: Hugo Röjgård

UTVECKELANDS
GRAFFITIFRÄMJANDET
VI TÄR KONSTEN VIHÄR

SUBTOPIA^o

EUROPEAN
CULTURAL
FOUNDATION

Studie
främjandet